

A TESTVÉR SEM HALLGAT

Némiképp megmozdult a magyar világ Trianon százéves évfordulóján. Járvány ide, hisztéria oda – a kiadványok sorától Orbán Viktor korszakos jelentőségű, csak az 1989. június 16-ai megszólaláshoz mérhető sátoralja-újhelyi beszédéig – minden azt látszik bizonyítani, hogy az 1945 óta jószerevel folyamatos altatás, bénultság és tehetetlenség időszaka végképp és végérvényesen lejárt. Igaz, voltak jelek már korábban is, ám a mostani évforduló előhozott olyan megnyilvánulásokat, melyek már igen látványosan és főleg meggyőzően a nemzetünk számára jelenleg legfontosabb – az erő – további növekedéséhez járulnak hozzá. Igen örvendetesen.

Hogy a lengyel–magyar ezeréves barátság voltaképpen barátságnál is több, a közismert mondás lengyel eredetije elárulja: a „magyar, lengyel két jóbarát”-ban lengyelül a *brat* – testvér – szó szerepel. Tökéletesen érzékeltetve, hogy valójában egyféle ősi testvériségről van szó a két nemzet között. És olyan iszonyú megrázkódtatás után, amely a magyarságot

Trianonnal érte, egyszerűen természetes és magától értetődő, ha a testvér nemcsak mindvégig segítőkész, együttérző, szolidáris – de amint a cselekvésre tér és lehetőség, alkalom és idő ígérkezik, a tettek mezejére is lép, velünk együtt. Így történt 1939 könnyes március idusán és így kezd történni ma is, amikor a testvérek milliói között is a számunkra egyik legkedvesebb, igazán „a mi lengyelünknek” számító, 1965 óta Magyarországon élő kitűnő költő-esszéista, Konrad Sutarski annak rendje-módja szerint előrukkolt egy karcsú, de annál fontosabb kis kötettel, amelynek címe: *Trianon 100 éve, avagy Gyógyul-e már Európa nyílt sebe?*

„Ez a történelmi elemzés a magyar nép ártatlanságát bizonyítja a trianoni békediktátum okait és a győztesek rablási törekvéseit illetően” – így a szerző. Sutarski megindítóan szeretetteljes, velünk tökéletesen azonosuló verssel nyitja kötetét: a *Trianon* mottója – mintegy viszonzásképpen – Csoóri Sándor egyik legnagyobb versének, a Lengyelország előtt tisztelő, 1980-as *Senkid, barátodnak* részlete („Lengyelország:

villámsújtotta Krisztus-szobor / megfeketedő sebeid körül / cirkál a júniusi napfény / s legyek csókolgatják a csontodat újra”). És Konrad így válaszol: „Nemzet Európa szívében / ki száz éve fekszel temetetlen / (...) nyílt sebként tátongsz Európán / ők pedig eltelve méregetnek téged / (...) Hol vannak igaz barátaid / a láthatáron sötét felhők gyülekeznek / csupán turul kering a sassal fölötted / a messzi Ázsia árnyékával oltalmaz téged / és Csaba királyfi seregét várja a tejúton”.

A könyvben egyaránt olvasni értő elemzést a Trianonhoz vezető utakról és a szörny „szerződés” következményeiről, az erőpolitika folytatásáról, a nemzetegyesítés kezdeteiről és Trianonról más, nagy európai békeszerződések tükrében (és megtudhatjuk, újra hangsúlyozhatjuk, hogy egyedül Lengyelország nem ratifikálta a trianoni békediktátumot). Igen figyelemreméltó, ahogyan Sutarski a nemzetgyilkossági kísérlet felelőseit és közvetlen következményeit összefoglalja: „A területi felosztást követően a győztes európai hatalmak szinte egységes cinizmussal fordultak Magyarország ellen. Európa e büszke és talán egyik legidősebb nemzete úgy érezte magát, mint akit letaglózta. Kábulat és tehetetlenség, kétségbeesés és reménytelenség uralkodott el az országban. Az első időszakot, illetve az idegen haderők kivonását követően viszont a területileg harmadára megnyirbált országból mindez ellenreakciót váltott ki. Kialakult a meggyőződés, hogy az elvesztett földeket mindenáron vissza kell szerezni. A beletrődés elutasítását hirdette a 'Nem, nem, soha!' jelszava.” Tömör és találó, pontos és egyértelmű sorok. Egészen rendkívüli és legalább ennyire megható is, ahogyan egy lengyel intellektuális – túl a baráti együttérzésen, valóban testvéri empátiával és érzékenységgel – a 2010-től napjainkig tartó tíz magyar esztendőt szemléli: „Magyarország bátor, határozott politikai lépései – mint pl. a déli határon épített kerítés, amely 2015 óta migránsok tömegét állította meg a schengeni határon – az egész eddigi keresztény Európának mutatja a cselekvés útját. (...) Ez a kicsire csonkolt ország – a kormánya és miniszterelnöke révén – olyan tekintélyt vívott ki magának, amilyennel gyakran jóval nagyobb államok sem rendelkeznek.”

Konrad Sutarski már eddig is számos alkalommal tanújelét adta a magyar–lengyel testvériségnek a sorsközösségen és a közös történelmen is túlmutató, intellektuális természetű vizsgálódásainak: korábbi kötetei közül kiemelkedik a *Közös fényeink* (2014), *A haza kiterjesztése* (2016), *Lengyelország és Magyarország a keresztény Európa védőbástyái* (2016), *Lengyelország történelme magyar vonatkozásokban* (2018) és *a Lengyelország és Magyarország Európa védelmében* (2019) – egytől egyig ugyanezt az ügyet szolgálják. (Talán megemlíthető – némi büszkeséggel – az e sorok írójával közösen írott, a Lengyelországhoz került egykori magyar területeket *Meg-*

örzésre átvéve címmel bemutató, 2009-ben megjelent könyv is.) Ezúttal is hű maradt eddigi valójához: az e kötetben közölt írások alapos és átgondolt, felelősségteljes és mélyen elgondolkodtató elemzései rég- és közelmúltnak, a jelen összetevőinek és a jövő perspektíváinak. (Feltűnő például az az okosan higgadt, igen politikus szemlélet, ahogyan Trianon elképesztő kártékonyágát és tarthatatlanságát más európai békeszerződések tükrében, azok összefüggéseinek fényében vizsgálja: úgy helyezi nagytű alá az 1814–15-ös bécsi kongresszus határozatait és az 1990-es, Németországgal kötött „végleges békeszerződés” egészét, hogy abból nemcsak az világlik ki, hogy ezek a diplomáciai aktusok valóban szerződésnek nevezhető egyezmények voltak, ellentétben az egyértelműen, csakis és kizárólag diktátumnak, gyalázatos rablóbékének nevezhető trianoni bűncselekménnyel – de az is, hogy ily módon Trianon példátlan gáztettnek minősíthető, indulat nélkül, elfogulatlanul is. „A végeredmény: Európában még egyetlen államot sem csonkítottak ilyen nagymértékben, sem korábban, sem azóta, mint Magyarországot Trianonban.” Rendkívüli az a differenciált, számunkra különösen kedves és megindítóan szép alapállás, amivel és ahogyan saját nemzetének szintűgy igen szomorú-tragikus történelmi végzeteit a miénkéhez méri: „Amikor Lengyelországban élő honfitársaimnak megkísérlem elmagyarázni, hogy mit jelent a magyaroknak Trianon, sosem támaszkodom arra a tényre, hogy valamikor Lengyelország is áldozatául esett a vele szomszédos nagyhatalmaknak (...), a XVIII. század végén elveszítette függetlenségét. (...) A lengyel nemzet azonban nem vált ettől kéz és láb nélküli, megcsonkított testté, mert egységesen került ugyanabba a helyzetbe – erőszakkal megszüntették állami létét, az országot letörölték Európa térképéről. (...) Trianont leginkább úgy tudom közelebb hozni a lengyelekhez, ha virtuális összehasonlítást végzek (...), mintha Lengyelország elveszítette volna a déli területeket azok lakosságával együtt, idegen uralom alá került volna Krakkó, Czerchostowa (...), elveszítette volna a Lengyel-Kárpátokat a Tátrával, a Nyugat- és Keleti-Beszkidékekkel, valamint az ércekben gazdag iparosodott felső-sziléziai területekkel. Ezenkívül szétszabdalták volna a kereskedelmi és szállítási útvonalakat. (...) Csakis mindezek együtt adhatnának megközelítő képet a végtagjaitól megfosztott torzóról, amely megcsonkítva kényszerül tovább élni, mint például egy testvérpár, ahol a fivér továbbra is a szabad Varsóban lakik, nővére viszont idegen uralom alatt Krakkóban vagy Wadowicében.”

Ideje van a szólásnak éppúgy, mint a cselekvésnek, tudjuk. A testvér természetes módon nemcsak hogy nem hallgat(hat), de pontosan érzi és tudja, mikor mit és hogyan kell tenni. Együtt pedig..., de Konrad Sutarski ezt sokkal jobban tudja nálamnál.